

Impressie drie lokale dialogen

Inleiding

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) heeft een maatschappelijke dialoog over wolven in Nederland georganiseerd. Dit is gebeurd op verzoek van demissionair minister Adema (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) en demissionair minister Van der Wal (Natuur en Stikstof). Het doel van de dialoog is om gevoelens, meningen en ideeën over samenleven met wolven in Nederland in kaart te brengen. De RDA raadpleegt deze informatie als een van de bouwstenen voor zijn advies over wolven in Nederland aan de minister.

De RDA organiseerde in totaal vijf dialoogsessies verspreid door het land: twee bijeenkomsten met landelijke organisaties en drie lokale bijeenkomsten met burgers. Het gaat om organisaties en mensen die in de praktijk met wolven van doen hebben, zoals belangenorganisaties, actiegroepen en bewoners uit gebieden waar wolven voorkomen.

Naast de dialoogsessies doet de RDA breder onderzoek naar de vraag óf en hóe we in Nederland met wolven kunnen samenleven. De RDA raadpleegt daarvoor experts in binnen- en buitenland over hun kennis en ervaringen met wolven.

In november en december 2023 zijn drie lokale sessies gehouden met bewoners van gebieden waar wolven voorkomen. Hierbij stonden ervaringsverhalen in het samenleven met wolven centraal. In totaal namen 44 bewoners deel aan de gesprekken: 14 uit Austerlitz, 19 uit Dwingeloo en 8 uit Elspeet. Het gaat om mensen die wolven in hun achtertuin zien lopen, hobbydierhouders, recreanten en mensen die in hun dagelijks werk met wolven te maken hebben. Zij zijn decentraal uitgenodigd door de lokale dorpsraden om een zo breed mogelijk publiek te horen. Ter bescherming van hun privacy blijven de deelnemers anoniem.

Algemene conclusies

Uit de lokale dialogen in Austerlitz, Dwingeloo en Elspeet kunnen een aantal overkoepelende conclusies worden getrokken.

Niemand wil polarisatie

Het was niet vanzelfsprekend voor bewoners om deel te nemen aan de dialogen. Velen vonden het spannend, omdat ze binnen de gemeenschap niet in een hokje geduwd wilden worden: voor of tegen de wolf. Een goed gesprek over de wolf is nodig, maar mensen durven er al bijna niet meer open met elkaar over te praten. Men besprak zelfs ervaringen met bedreigingen over en weer. Achteraf waren deelnemers blij dat ze aan de sessie hadden deelgenomen en verhalen van anderen hadden gehoord.

“We moeten naar elkaar luisteren, elkaar niet kwijtraken”

De wolf is een bijzonder dier

Ongeacht hoe men ten opzichte van de wolf stond, praatte (bijna) iedereen met ontzag over hen als “prachtige”, “majestueuze” of “indrukwekkende” dieren.

Er is grote behoefte aan kennis

De deelnemers missen duidelijke, transparante en onafhankelijke informatie. Informatie die ze wel krijgen, helpt niet altijd om wolven op afstand te houden. Na de vele verhalen over ontmoetingen tussen mens en wolf viel regelmatig de vraag: wat moet je doen als je een wolf tegenkomt? Er is veel behoefte aan betrouwbaar advies: hoe ga je ermee om en hoe kunnen we onszelf beschermen? Informatie van experts wordt niet door alle deelnemers vertrouwd, bijvoorbeeld omdat deze gebaseerd is op de situatie in andere landen. Er is behoefte aan objectieve informatie, bijvoorbeeld over aantallen wolven, de waarnemingen en aanvallen. Men ziet hier een rol voor de overheid. Ondertussen leidt onduidelijke informatie tot allerlei (wilde) verhalen over wolven.

Mensen willen duidelijkheid van de overheid

De Rijksoverheid heeft (nog) geen visie en provincies voeren verschillend beleid, bijvoorbeeld door het al dan niet vergoeden van wolf-werende rasteren voor dierhouders. De deelnemers vinden het onduidelijk en oneerlijk dat het wolvenbeleid in elke provincie anders is. Iemand noemt de trage afhandeling van taxatierapporten, waardoor dode dieren veel te lang in het zicht moeten blijven liggen. Iemand anders benadrukt het belang van ecologische verbindingen tussen natuurgebieden in Nederland en Europa, zodat dieren zich makkelijker tussen natuurgebieden kunnen verplaatsen en niet het vee de prooi van wolven hoeft te zijn.

Er is onder deelnemers weinig vertrouwen in de landelijke politiek. Van de Rijksoverheid verwacht men meer regie. Enkele deelnemers willen dat de minister aangeeft hoe Nederland omgaat met de terugkeer van wolven. Sommigen vinden dat de dialoog over wolven te laat is gestart: dit had vier jaar geleden al moeten gebeuren. Wolven beheersen het dagelijks leven van veel mensen, zegt een deelnemer, maar de landelijke overheid herkent de urgentie niet.

“In Den Haag voelen ze de urgentie niet”

Erken de emoties

Ten slotte vraagt het emotionele aspect, de impact van een wolvenaantal aandacht. Mensen voelen zich in de steek gelaten. De hulp die je na een aanval krijgt, is afhankelijk van de ambtenaar die je treft. Daar lijkt veel verschil in te zitten. Een ontmoeting met een wolf is niet meer zeldzaam, zo moet het dus ook niet langer gebracht worden. In de media en politiek is, volgens een deel van de deelnemers, te weinig aandacht voor de zorgen over wolven in Nederland. Emoties mogen niet genegeerd worden. Mensen willen serieus genomen worden.

Deelnemers vinden ook dat de schadeafhandeling sneller en menselijker moet. Er wordt te weinig erkenning gegeven voor wat iemand heeft meegemaakt en alleen gekeken of iemand maatregelen heeft getroffen. Het luisterend oor en de menselijkheid ontbreken. Na een schademelding kan het vervolgens maanden duren voordat tot uitbetaling wordt overgegaan. Ook duurt het soms lang voordat de taxateur langskomt, zodat een kadaver lang in het veld moet blijven liggen.

De financiële vergoeding voor een afrastering is volgens deelnemers lang niet altijd toereikend en plaatsing vraagt veel tijd en werk. Een deelnemer heeft daarom zijn schaapskudde verkleind, zodat er maar één weiland afgerasterd hoefde te worden.

“Ik woonde in het paradijs, nu woon ik in de hel”

Impressie lokale dialogen

Hieronder volgt een korte impressie van de drie lokale dialogen in Dwingeloo, Elspeet en Austerlitz.

Dwingeloo

In Dwingeloo heerst angst voor de wolven, een aantal deelnemers is dagelijks gestrest. Er wordt veel over wolven gesproken, het houdt iedereen bezig. Twee derde van de deelnemers in Dwingeloo heeft een wolf gezien en enkelen daarvan in een angstige of vervelende situatie. Zo zijn er deelnemers die wolven door hun straat hebben zien lopen of die achtervolgd zijn door een wolf. Anderen hebben een wolvenaantal gezien of de kadavers van zo'n aanval zien liggen. Ruiters zeggen niet meer ontspannen door het bos te kunnen rijden.

Sommige deelnemers hebben eigen dieren verloren en mensen met dieren nemen maatregelen om deze te beschermen. Sommigen hebben vertrouwen in die maatregelen en slapen er beter door, anderen minder of niet. Daarbij wordt opgemerkt dat mensen die pro-wolf zijn zich niet durven uit te spreken. Mensen willen in het dorp niet met een lange nek aangekeken worden: *“je voelt toch het leed dat wij hebben...”* Een deelnemer geeft aan dat Drenthe niet geschikt is voor wolven, omdat er weinig natuurlijke prooien zijn: daarom komen de wolven af op schapen en runderen. Een aantal deelnemers accepteert de aanwezigheid van wolven en zou het zonde vinden als de wolf geen kans krijgt.

“Er is altijd stress en voortdurende zorg.”

“Het is triest dat er zoveel polarisatie en ruziemakerij is over de wolf.”

“We moeten leren omgaan met de angst voor wolven. Hopelijk slijt het en volgt er acceptatie.”

Elspeet

In Elspeet vertellen deelnemers dat de aanwezigheid van de wolf een grote impact heeft op hun leven en ook hier hebben dierhouders maatregelen genomen om hun dieren te beschermen. Een aantal deelnemers heeft een wolf gezien, anderen hebben te maken gehad met een aanval op hun dieren of hebben kadavers zien liggen. Na zo'n wolvenaantal duurt de afwikkeling lang: schademelding, officiële vaststelling doodsoorzaak, goedkeuring proces verbaal en eventuele uitbetaling schadevergoeding. Dierhouders voelen zich daarbij niet gehoord. Deelnemers die paardrijden of buiten zijn met hun dieren merken dat ze constant alert zijn. Sommigen zijn angstig als ze buiten lopen. Ook horen deelnemers dat mensen hun kinderen niet meer door het bos laten fietsen. Iemand vertelt dat er wolven op het schoolplein hebben gelopen. Sommige deelnemers kunnen zich goed voorstellen dat mensen het heft in handen nemen om wolven te weren. Men is er in toenemende mate van overtuigd dat de huidige situatie niet houdbaar is.

Zowel voor- als tegenstanders van de wolf zeggen dat ze met (doods)bedreigingen te maken hebben (gehad).

“De wolf is een indrukwekkend, groot en prachtig beest, maar niet op iedere plek.”

“De overheid is te traag met informatie, verhalen gaan nu een eigen leven leiden.”

“We moeten met elkaar bekijken wat we kunnen doen om het leed te verzachten, van zowel landbouwhuisdieren als de wolf.”

Austerlitz

In Austerlitz vinden sommige deelnemers de komst van de wolf een grote toevoeging voor de biodiversiteit. Men is benieuwd hoe we ‘als samenleving’ op wolven reageren. Een deelnemer voelt irritatie omdat de nadruk nu te veel op ‘individuele oplossingen’ ligt: mensen zijn bang en worden op kosten gejaagd en daar wordt dan laconiek en zonder begrip op gereageerd. Iemand, die blij wordt van de komst van de wolf, zegt ook die andere kant te snappen: we moeten met zijn allen dierhouders helpen met maatregelen. Iedereen moet zich veilig kunnen voelen. Dat begrip moet volgens een deelnemer niet alleen van elkaar komen, maar ook van de Rijksoverheid. De komst van de wolf brengt nieuwe vragen met zich mee en dwingt ons na te denken over natuur, ecologisch herstel en hoe we daarmee samenleven. We komen nu niet verder dan hekken plaatsen en dieren opsluiten. Een deelnemer zegt dat we volgens experts niets te vrezen hebben: wolven doen mensen niks. Deze kennis staat echter haaks op verhalen van deelnemers die zeggen door een wolf achtervolgd te zijn. Veel adviezen van experts kloppen niet, wordt door hen geconcludeerd. Deelnemers verlangen juiste informatie. Sleutelwoord daarbij is veiligheid.

“We moeten elkaars zorgen serieus nemen, ze niet ontkennen.”

“Alles wat experts tot nu toe zeggen, lijkt niet te helpen.”

“We moeten de wolf leren kennen.”

Terugkerende denkbeelden

Uit de verhalen die tijdens de drie lokale dialogen werden gedeeld, kwamen een aantal verschillen naar voren in de manier waarop deelnemers tegen de aanwezigheid van wolven in Nederland aankijken:

*We moeten nu snel handelen **versus** goede oplossingen vragen tijd*

*De mens moet ingrijpen **versus** de mens moet zich aanpassen*

*Wij beheersen de natuur (en wolven) **versus** wij zijn onderdeel van de natuur (net als wolven)*

*De komst van de wolf is een bedreiging **versus** de komst van de wolf is een positieve ontwikkeling*

*Maatregelen houden wolven niet tegen **versus** met maatregelen kun je wolven op afstand houden*